

Aušra VASILIAUSKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Gobšumo yda Bažnyčios mokyme ir kvietimas gyventi neturto dvasia

Šiame straipsnyje nagrinėjama viena iš septynių Bažnyčios mokyme pateikiamų pavojingiausių nuodėmių – gobšumo yda. Atskleidžiama ir įvardijama ta gobšumo ydos sampratos raida remiantis ne tik Šv. Raštu, bet ir patristiniais šaltiniais taip pateikiant pavojingiausios ydos moralinį vertinimą, išryškinant jos ypatumus ir priežastis. Siekiant užsibrėžto tikslo nurodoma didžiai nuodėmei Bažnyčios siūloma alternatyva – gyvenimas neturte.

The present article analyses one of the seven cardinal sins indicated in the Church teaching, the sin of greed. It reveals and discusses the development of the conception of greed based not only on the Bible but also on the patristic sources, providing the moral evaluation of this sin and highlighting its features and causes. In order to reach the aim set in the article, the alternative of the Church to the cardinal sin will be considered, i.e. life in poverty.

Įvadas

„Ydos gali būti skirstomos kaip priešingybė atitinkamoms dorybėms arba susiejant jas su *pavojingiausiomis* [*didžiosiomis*] nuodėmėmis, kurias sekdamas šv. Jonu Kasijonu ir šv. Grigaliumi Didžiuoju, išskyrė krikščionybės patirtis. Pavojingiausiomis jos vadinamos dėl to, kad iš jų kyla kitos nuodėmės, kitos ydos. Tai puikybė, gobšumas, gašlumas, rūstumas, pavydas, nesaikingumas valgant ir geriant, tingumas, arba visiškas abejingumas (*acedia*)“¹. Šiame straipsnyje nagrinėjama gobšumo nuodėmė. Kadangi dabartinis Bažnyčios mokymas

¹ *Katalikų Bažnyčios Katekizmas* (Kaunas: Tarpdiecezinė Katechetikos Komisijos Leidykla, 1996), 1866.

išskyrė septynias pavojingiausias nuodėmes sekdamas patrologiniu palikimu, aptariant bažnyčios mokymą apie gobšumo ydą didesnis dėmesys bus skiriamas pagrindinių patristinių šaltinių nagrinėjimui.

Bažnyčia šią nuodėmę įvardijo kaip mirtiną, iš šio vertinimo kyla problema, susidedanti iš dviejų aspektų. Pirmasis aspektas, kurį įvardija popiežius Pranciškus – šiandieninėje visuomenėje yra „dažnai užmirštas Bažnyčios mokymas“², t. y. užmirštas Bažnyčios mokymas apie šią mirtiną nuodėmę, kadangi gyvenimas pertekliuje laikomas privalumu. Tačiau Bažnyčia ragina išsilaisvinti iš gobšumo ydos praktikuojant neturtą, o tai būtų antrasis šios problemos aspektas, kadangi „įtampa, keliama perdėm individualistinės turėjimo ir mėgavimosi kultūros, šeimose žadina nepakantos ir agresyvumo dinamiką“³. Straipsnio tema yra svarbi, nes primena šiandieninei visuomenei Bažnyčios mokymą ir kiekvienam žmogui atskleidžia didžiosios ydos – gobšumo – pavojų ir pasekmes bei pateikia išeitį, t. y. gyvenimą tikrajame neturte.

Todėl šio darbo tikslas – atskleisti ir įvardyti gobšumo ydos Bažnyčios mokyme akcentus, išryškinant šios nuodėmės priežastis ir pateikti Bažnyčios siūlomą alternatyvą, t. y. gyvenimą neturte.

Darbo objektas – gobšumo yda Bažnyčios mokyme ir kvietimas gyventi neturto dvasia.

Straipsnio tikslo įgyvendinimo siekiama įgyvendinant šiuos uždavinius:

1. Atskleisti ir įvardyti gobšumo ydos sampratos raidą remiantis Šv. Raštu ir patristiniais šaltiniais.

2. Pateikti pavojingosios ydos moralinį vertinimą išryškinant jos ypatumus ir priežastis.

3. Nurodyti alternatyvą didžiajai nuodėmei, kurią siūlo visuotinė Bažnyčia.

Tyrimo metodika. Aspektinės analizės metodas bus taikomas atskleidžiant ir įvardijant gobšumo ydos sampratos raidą remiantis Šv. Raštu ir patristiniais šaltiniais, struktūrinės analizės metodas bus taikomas išryškinant pavojingosios ydos ypatumus ir priežastis taip pateikiant moralinį gobšumo ydos vertinimą, sintezės metodas bus taikomas aprašant pastebėjimus, kurie kils iš analizės, apibendrinimo metodas bus taikomas pateikiant apibendrinimus ir išvadas straipsnio pabaigoje.

² Šventasis Tėvas Pranciškus, *Apaštališkasis paraginimas Gaudete et Exsultate apie pašaukimą į šventumą šiolaikiniame pasaulyje* (Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2018), 52.

³ Šventasis Tėvas Pranciškus, *Posinodinis apaštališkasis paraginimas Amoris Laetitia apie meilę šeimose* (Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2016), 33.

I. Gobšumo ydos sampratos raida biblinėje ir patrologinėje tradicijose

Norint atskleisti ir įvardyti gobšumo nuodėmės Bažnyčios mokyme akcentus išryškinant šios nuodėmės priežastis ir pateikiant Bažnyčios siūlomą alternatyvą, t. y. gyvenimą neturte, svarbu patyrinėti gobšumo ydos sampratos raidą biblinėje ir patrologinėje tradicijose, kad išryškėtų šios ydos ypatumų ir priežasčių kilmė. Pastebėtina, kad, žvelgiant į gobšumo sąvokos sampratą ir pavojingiausios ydos suvokimą Šv. Rašte galima aptikti gobšumo ydos sampratos pradžią ir raidą. O šios ydos rimtumą pateikia Evagrijus Pontietis, kuriuo remiasi šv. Jono Kasijonas pateikdamas kalčių sąrašę slypinčios gobšumo nuodėmės sampratą.

Gobšumo sąvokos samprata

„Gobšumas – tai netvarkingas žemiškų gėrybių troškimas“⁴. Kiekvienas žmogus turi poreikį valgyti, apsirengti, gyventi kultūringą gyvenimą, net siekti intelektualinės pažangos, t. y. žemiškos gėrybės. Tačiau visa tai galima gauti tik sunkiu darbu. Todėl žmogus turėtų būti pakankamai įvertintas gaunant atlygį už savo įdėtą triūsą, kad galėtų padoriai gyventi pagal visuomenės išsivystymo laipsnį toje valstybėje.⁵ „Netvarkingas“ žemiškų gėrybių troškimas glūdi žmogaus širdyje, kai jis siekia turto, pinigų ir t. t. dėl jų pačių taip manydamas, kad taip jis *išteisinamas* iš kaltės.⁶ Tai vienas iš gobšumo nuodėmės pasireiškimo kriterijų. Kitas kriterijus yra žemiškų gėrybių, kurios apima sielą ir kūną, siekimas „<...> įsigyti neteisėtais būdais, pažeidžiant visuomenės gerovę, nesiskaitant su teisingumu bei artimo meile, o kartais ir savo sveikata“⁷. Iš tokio siekio gimsta lengvabūdiškumas, kuomet lengvai gautomis žemiškomis gėrybėmis pradedama naudotis visiškai netvarkingai, dažniausiai net ne pagal paskirtį. Taip širdis sustabarėja ir tampa nejautri dvasiniams dalykams.⁸ Asmuo kaip „naujasis išganytojas“ ir visa ko šeimininkas pastato save prieš Dievą.⁹ Todėl kyla klausimas: nuo kada žmogus užsisklendė Dievo dvasiai ir tapo gobšus, kada jo širdies lobiu virto godumas (plg. Mt 6,21)? Atsakymo reikėtų ieškoti ne tik Šv. Rašte stengiantis rasti gobšumo kaip ydos šaknį, bet labiau patristiniuose

⁴ *Krikščioniškojo gyvenimo ugdymas*, sud. L. Rinkevičiūtė (Marijampolė: Ardor, 1995), 33.

⁵ Plg. *ibid.*, 33.

⁶ Plg. Vacek E. C., „Avarice and Generosity“, In *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*, Ed. R.J. Hunter, (Nashville: Abingdon Press, 2005), 64.

⁷ *Krikščioniškojo gyvenimo ugdymas*, 33.

⁸ Plg. *ibid.*, 34.

⁹ Plg. Vacek, „Avarice and Generosity“, 64.

raštuose, kur daugiau yra interpretuojama Šv. Rašto pateikta, nors ir labai fragmentiškai, pačios gobšumo ydos samprata.

Pavojingiausios ydos suvokimas Šv. Rašte

Visame Šv. Rašte, tiek ST, tiek NT, yra pilna citatų, susijusių su nuodėmėmis. Tačiau ST tik trijose vietose yra paminimas terminas *ydos*: Ps 92,16, Ps 119,80 ir Sir 27,4. Bet jau Pr. 3 skyriuje yra tiesiogiai užsimenama apie gobšumo ir puikybės šaknis, nors terminas *gobšumas* čia nepavartotas. Juk „<...> pirmieji žmonės buvo sugundyti noro patys spręsti, kas yra gera ir bloga, patys teisti, patys būti šeiminkais, būti nepriklausomi, būti dievais“¹⁰. Žmogus tada tapo nelaisvas nuo trilypio geismo, kuriame glūdi ir godumas žemiškų gėrybių.¹¹ Buvo sulaužyta harmonija tarp Dievo ir žmogaus, kūrinijos ir žmogaus bei paties žmogaus su savimi. Nuodėmė, t. y. puikybė ir gobšumas, įnešė chaoso į žmogaus gyvenimą. Taip gobšumas tapo pirmosios nuodėmės pasekme ir žmogus pradėjo žiūrėti į savo artimą kaip į priešą. Tokią padėtį atskleidžia Abelio nužudymas (Pr 4,10–11).¹² Todėl net Išėjimo knygoje, kur pateikiama dešimt Dievo įsakymų, netiesiogiai įvardijama ir gobšumo nuodėmė, kurios „<...> šaknis yra stambeldystė, draudžiama trimis pirmaisiais Įstatymo įsakymais“¹³. Tačiau aiškiausiai ši nuodėmė pabrėžiama dešimtu įsakymu, kuris „draudžia gobšumą ir besaikį norą turėti žemiškų gėrybių; draudžia nežabotą godumą, kylantį iš nepasotintos aistros turtams ir jų teikiamai galybei; pagaliau draudžia troškimą neteisingai elgtis ir taip padaryti žalos artimo žemiškosioms gėrybėms“¹⁴. Gobšumas pažadina pavydą kitiems. Pavyzdžiui, Dovydo pavydas Ūrijui Hetitui dėl jo žmonos Batšebos. Pranašas Natanas Dovydo gobšumą išryškina palyginimu apie turtuolį ir vargšą, kuris turi vieną avelę. Turtuolis atima paskutinę avelę iš vargšo. Natanas įvardija, tokiu turtuolio elgesiu, pasipiktinusiame karaliui, kad tas turtuolis – jis pats (pagal 2 Sam 11–12). Ši godumo nuodėmė ST netiesiogiai įvardijama daugumoje vietų. Bet pats terminas *gobšumas* (Job 20,21) aptinkamas tik nedaugelyje vietų, nebent kur žmogus apibūdinamas kaip *gobšuolis* (tik Ps 10,3), o būdvardinė šio žodžio išraiška – *gobšus*, *godus* – randama Ps 106,14; Pat 23,3; Job 20,20; Sir 14,9 ir Sir 37,29.

¹⁰ Tyla M., LK 12,13–21 „Žiūrėkite, saugokitės bet kokio godumo, nes jei kas ir turi apščiai, jo gyvybė nepriklauso nuo turto“, 2008 10 31, 09:22, <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/86205>.

¹¹ Plg. *Katalikų Bažnyčios Katekizmas*, 377.

¹² Plg. *ibid.*, 2259.

¹³ *Ibid.*, 2534.

¹⁴ *Ibid.*, 2536.

Dažniausiai tokio pobūdžio yra paraginimai, kaip pavyzdžiui, kad „<...> turtais savęs neišgelbės“ (Job 20,20) ir t. t.

O NT terminas *πλεονεξία*¹⁵, kuris randamas Mk 7,22, reiškia jau tai, kas kyla iš žmogaus vidaus. Tai nėra vien tik žmogaus elgesys, kuris vertinamas visuomenės, bet vidinė žmogaus širdyje subrandinta nuostata, kurią palydi jo išoriniai veiksmai.¹⁶ Šis Morkaus evangelijoje pateiktas nuodėmių sąrašas, kuriame įvardijamas ir godumas, yra vienintelis toks NT.¹⁷ Žinoma, nors ir apaštalo Pauliaus laiške galatams (Gal 5,19–21), kaip ir apaštalo Pauliaus laiške romiečiams (Rom 1:29–3) bei Petro pirmajame laiške (1 Pt 4,3), yra pateikiamas nuodėmių sąrašas, tačiau čia neminimas nagrinėjamas terminas, o be to, dėmesys kreipiamas į „kūno darbus“ t. y. kūno geismus.¹⁸ Be to, apaštalo Pauliaus laiškuose daug kur yra naudojami ir kiti terminai, pavyzdžiui *godulytė* (Rom 1,29–31), *gobšas* (1 Kor 5,10–11), *godūs pinigų* (2 Tim 3,2–5)¹⁹. Dar vienas naudojamo termino pavyzdys gali būti vienintelį kartą apaštalo Pauliaus laiškuose pavartotas žodis *gobšuoilis* (Tit 1,7) kaip žmogaus apibūdinimas, kuriuo neturėtų būti įvardijamas „<...> vyskupas, kaip Dievo reikalų prievaizdas <...>“ (Tit 1,7). Bet apaštalas Paulius kviečia į laisvę. Tai laisvės įstatymas gyvenant Dvasia. Dvasios vaisiai (2 Kor 6,6–7) būna tada, kai *miršta kūnas*.²⁰ Tuomet apsielkama naujuoju žmogumi²¹, kuris gyvena pagal Dievo paveikslą (plg. Kol 3,10). Ir nuolat raginama: „numarinkite, kas jūsų nariuose žemiška“ (Kol 3,5), nes nepaveldėsite Dangaus karalystės (plg. Gal 5,21). Tai eschatologinis šio raginimo vaidmuo²². Šiame ydų sąrašė, kurią raginama pakeisti dorybėmis, išryškinamas ir *godumo* terminas, kuris, kaip žinoma iš ST, yra stambmeldystė (pagal Kol 3,5). Visa tai yra apaštalo Pauliaus etiniai sąrašai, pagal kuriuos krikščionys turi pasirinkti kaip galima deramai elgtis, o kaip elgtis nėra pageidaujama ir nedera kitų žmonių ir savęs paties atžvilgiu.²³

¹⁵ H KAINH ΔΙΑΘΚΗ (ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΤΑΘΝΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ, 2005), 99.

¹⁶ Plg. Guelich R. A., *Mark 1–8:26*, Word Biblical Commentary, Vol. 34A, Gen. Eds. David A. Hubbard, Glenn W. Barke (NASHVILLE, DALLAS, MEXICO CITY, RIO DE JANEIRO: Thomas Nelson, 1989), 379.

¹⁷ Plg. Harrington D. J., *The Gospel According to Mark*, The New Jerome Biblical Commentary, Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000), 612, 47:21–22.

¹⁸ Plg. *ibid.*

¹⁹ Plg. Guelich, *Mark 1–8:26*, 379.

²⁰ Plg. Fitzmyer J. A., *The Letter to the Galatians*, The New Jerome Biblical Commentary, Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000), 789, 47:30.

²¹ Plg. Horgan M. P., *The Letter to the Colossians*, The New Jerome Biblical Commentary, Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000), 882, 54:24.

²² Plg. Fitzmyer J. A., *Pauline Theology*, The New Jerome Biblical Commentary, Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000), 1413, 82:142.

²³ Plg. Fitzmyer, *Pauline Theology*, 1413, 82:142.

Taigi Šv. Rašte *godumo* terminas, reiškiantis kūno geismą žemiškoms gėrybėms, kylantį iš vidinės žmogaus nuostatos bei iš to kylančią stabmeldystę, vartojamas ir tiesiogiai ir netiesiogiai. Patys ydų sąrašai yra nevienodi, t. y. vienur minimos tam tikros nuodėmės, tokios kaip gobšumas, o kitur – ne. Tačiau laikui bėgant bažnyčios tėvai bandė sugrupuoti ir nustatyti vienodas nuodėmes, kurios būtų tos pačios kategorijos, t. y. mirtinos.

Gobšumo ydos kaip demono supratimas Evagrijaus raštuose

Pats pirmasis, kuris bandė sugrupuoti nuodėmes, buvo Evagrijus Pontietis (346–399)²⁴. Mokydamas vienuolius kaip apsisaugoti nuo demonų, kurie yra fizinio kūno dalis, dykumos tėvas pateikia aštuonias blogas mintis, kurios kyla vienuoliui, esančiam celėje. Pirmoji mintis – persivalgymo, kuomet pateikiami vaizdiniai (*fantasias*), susiję su skrandžiu, ilga liga, medikų nepajėgumu ir t. t. Po to atslenka netyrumo demonas, kuris išprovokuoja troškimą įvairių kūnų, o ypač tiems, kurie praktikuoja susivaldymą, taip pasiduodant gėdingiems veiksams. Taip demonas padaro, kad vienuoliai taip kalbėtų kai kuriuos žodžius, kuriuos kiti klausydami taip supranta, jog atrodo, kad tas objektas, apie kurį kalbama, būtų tikrai matytas ir tai tarsi tikrai būtų įvykę.²⁵ Šių dviejų minčių išdava – *godumas*, kuris „siūlo ilgą senatvę ir nepajėgumą dirbti rankų darbą, garbę ateityje ir ligas, kuriomis susirgsi, ir skurdo kartybę, kad tikrai būtų uolus iš kitų atsiimti viską, ko jam reikia“²⁶. Tačiau po *godumo* demono liūdnumas pasiekia vienuolį ir šis nusivilia. O po nusivylimo ateina pyktis, kuris apkartina sielą. Ir tuomet kulminacija yra akedijos demonas, po kurio jau neseka joks kitas, tačiau jį pakeičia ramybės stovis sieloje ir *nenusakomas džiaugsmas* (1 Pt 1,8). Aišku, yra ir tuščios garbės mintis, kuri ateina teisiems, norint, kad jų kova būtų žinoma ir jie galėtų puikuotis garbe, kylančia iš žmonių. Tačiau sunkiausio nupuolimo priežastimi sielai visada tampa puiybės demonas.²⁷

Taigi Evagrijus supranta *godumą* kaip demoną, kuris yra susijęs su kitais demonais, esančiais kūno dalimi. Persivalgymas ir gašlumas tarsi tapatinami su *godumu*, kadangi šios dvi mintys įeina į gobšumą. Pats kūnas – *sarx* – ta žmogaus fizinė dalis, kuri gyvybiškai funkcionuoja arba yra mirusi. „Kaip neįmanoma, kad gyvenimas ir mirtis vienu metu įvyktų tam pačiam žmogui, taip

²⁴ Plg. *Four Desert Fathers*, ed. J. Behr (New York: Crestwood St Vladimir's Seminary Press, 2004), 30.

²⁵ Plg. E. Pontico, *Per Conoscere Lui. Edizioni Qiqajon Comunita Di Bose* (1996), 194.

²⁶ Ibid.

²⁷ Plg. *ibid.*, 195–196.

nejmanoma, kad kažkuriame artimo meilė sugyvena su turtais²⁸. Esant gobšumo demonui, kuris slypi fizinėje kūno dalyje, trokštant bent vieno žemiško dalyko negalima bus nugalėti sekančio nusiminimo arba liūdesio demono. Todėl svarbu kovoti su godumo demonu artimo meile, nes ji ne tik sunaikina turtus, bet ir žmogaus laikiną gyvenimą.²⁹

Šiomis Evagrijaus Pontiečio išvalgomis pasirėmė Jonas Kasijonas, tačiau gobšumą jis įvardijo kitaip.

Kalčių sąrašė slypinčios gobšumo nuodėmės samprata šv. Jono Kasijono raštuose

Šv. Jonas Kasijonas (360–435)³⁰ apie nuodėmes rašo savo konferencijose, skirtose vienuoliams. Vieną savo konferencijų paskiria aštuoniems kaltės principams, kurie „atakuoja žmones“. Tai „pirmasis – *gastrimargia*, kuris reiškia apsirijimą, antrasis – nesantuokiniai santykiai, trečiasis – *philargyria*, t. y. gobšumas ar meilė pinigams, ketvirtasis – pyktis, penktasis – nusiminimas, šeštasis *acedia*, t. y. apatiškumas (abejingumas) ar silpnadvasiškumas, septintasis – *cenodoxia*, t. y. gyrimasis ar tuščiagarbiškumas; ir aštuntasis – puikybė³¹. Šios kaltės yra skirstomos į dvi kategorijas. Vienos kaltės, pvz. apsirijimas, yra prigimtinės, o kitos, tokios kaip gobšumas, yra „išeinančios“ už žmogiškos prigimties ribų. Bet apsirijimui ir sanguliavimui reikia kūno veiksmo, o tokioms kaltėms kaip pyktis ir tuščiagarbiškumas toks veiksmas yra nereikalingas. Godumui ir pykčiui kartais galima rasti paaiškinimus išoriniame gyvenime, tačiau vidinio jausmo sukeltoms kaltėms kaip *acedia* ir nusiminimas, deja, priežasčių negalima įvardyti.³² Galima pastebėti, kad šitos nuodėmės yra „<...> rezultatas proto ir kūno kalčių <...>“³³, nors pagal apaštalą Paulių tai yra kūniškos kaltės. Dėl šių esančių kalčių žmogus yra gundomas kaip buvo gundomas Jėzus (palyginti Mt 4,3).

Kaip Evagrijaus sampratoje demonai persidengia vienas su kitu, taip ir šv. Kasijono sampratoje kaltės viena su kita taip pat yra susiję, kylančios viena iš kitos. „Iš pertekliaus apsirijimo iš tikrųjų kyla gašlumas, iš nesantuokinių santykių – gobšumas, iš gobšumo – pyktis, iš pykčio – nusiminimas ir iš

²⁸ E. Pontico, *Per Conoscere Lui. Edizioni Qiqajon Comunita Di Bose* (1996), 197.

²⁹ Plg. *ibid.*

³⁰ „Conferences of John Cassian“, In *Christian Classics Ethereal Library*, žiūrėta 2008 12 06, <http://www.ccel.org/ccel/cassian/conferences.titlepage.html>.

³¹ Cassian J., *Conference 5. Conference of Abbot Separation. On the eight principal faults. Chapter II*, žiūrėta 2008 12 04, <http://www.osb.org/lectio/cassian/conf/book1/conf5.txt>.

³² Plg. *ibid.*, Chapter III.

³³ *Ibid.*, Chapter IV.

nusiminimo – *acedia*³⁴. Čia minimos šešios kaltės, kurios kyla viena iš kitos. Kitos dvi likusios taip pat persipina viena su kita – tai tuščiaagarbiškumas su puikybe.³⁵

Taigi gobšumas ir pyktis yra tai, kas „išeina“ už žmogiškos prigimties ir skiriasi nuo tų kalčių, kurios yra prigimtinės, nors yra ir žmonių skirtingumas. Godumą iššaukia kiti žmonės, kurie gyvena įvairiose visuomenėse. Ši kaltė išeinanti iš prigimties ribų, t. y. yra neprigimtinė, kadangi yra įrodyta, jog gobšumas prasideda ne mūsų viduje ir jo kilmė nekyla iš kūno ir sielos buvimo kartu. Akivaizdu, kad godumas nepriklauso tikriesiems gyvenimo poreikiams ir nėra su jais susijęs. Todėl ši pagunda puola tuos, kurie yra „drungni“ ir neturi tvirtų tikėjimo pagrindų. Nes kaltės, kylančios iš prigimties, neaplenkia net geriausių vienuolių ir tų, kurie gyvena atsiskyre. Žmogus ir tautos gali būti laisvi nuo šios kaltės, jei į savo širdis jos neįsileido. Kadangi godumas išraunamas lengvai valios pastangomis su šaknimis, todėl kiekvienas gali būti laisvas nuo šios nuodėmės.³⁶ Bet šv. Kasijonas išskiria tris gobšumo rūšis: „(1) ta, kuri trukdo atsižadėti turtų ir malonumų, kas reiškia sutikimas būti (savęs paties) apnuogintam; (2) ta, kuri atnaujina perdėtą uolumą įvairių dalykų valdymo, kuriuos mes turime duoti ir išdalinti vargšams; (3) ta, kuri skatina žmogų geisti ir sąvadauti, taip jį apsėdant, kaip niekad anksčiau“³⁷. Kartais norint išsivaduoti iš godumo nuodėmės reikia viso gyvenimo.

Taigi, šv. Kasijonas remiasi Šv. Raštu. Nuodėmės jis įvardija kaip kaltes, kurios gali būti prigimtinės ir ne prigimtinės. Nagrinėjama gobšumo nuodėmė yra priskiriama prie ne prigimtinių kalčių, todėl kiekvienas laisvai savo valios pastangomis, sekdamas Jėzaus pavyzdžiu, gali iš jos išsivaduoti. Tokiu paskirstymu remiasi ir KBK³⁸, tačiau tikslesnė didžiųjų ydų koncepcija yra išdėstyta VI amžiuje popiežiaus Grigaliaus I³⁹. Todėl yra svarbu išryškinti moralinį šios didžiosios nuodėmės vertinimą.

³⁴ Cassian, *Conference 5. Conference of Abbot Separation. On the eight principal faults*, Chapter X.

³⁵ Plg. *ibid*, Chapter X.

³⁶ Plg. *ibid*, Chapter VIII.

³⁷ *Ibid*, Chapter XI.

³⁸ Pagal *Katalikų Bažnyčios Katekizmas* (Kaunas: Tarpdiecizinė Katechetikos Komisijos Leidykla, 1996), 1866.

³⁹ Plg.: „Papildytas mirtinų nuodėmių sąrašas“, *Bernardinai. Lt*, Žiūrėta 2008 10 31, <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/75520>.

II. Gobšumo ydos vertinimas moralinės teologijos kontekste

Norint pateikti gobšumo ydos vertinimą moralinės teologijos kontekste pirmiausia svarbu išryškinti pagrindinius didžiosios nuodėmės ypatumus, tuomet, nagrinėjant pačios nuodėmės – gobšumo – priežastis išskirti išorinius ir vidinius kriterijus nuspręsti nuodėmės sunkumui arba lengvumui taip moralinio vertinimo neatsiejant nuo žmogiškųjų veikslių moralinio atlikimo.

Didžiosios nuodėmės ypatumai

„Nuodėmė yra asmeniškasis veiksmas“⁴⁰, kuris žymi „<...> laisvą ir sąmoningą, vadinasi, visiškai atsakingą ir egzistenciškai radikalų sprendimą, prieštaraujantį nedviprasmiškai pažintai Dievo valiai“⁴¹. Bet prisidėjimas prie kitų daromų nuodėmių irgi skatina atsakomybę už tokį atliekamą veikslių.⁴² Svarbu pabrėžti, kad nuodėmė nėra kaltė, nes „<...> nuodėmė rezervuota pačiam aktui, o kaltė – iš to plaukiančiam kaltumui Dievo ir žmonių atžvilgiu“⁴³. Todėl šv. Kasijono nuodėmių sulyginimas su kaltėmis nėra tikslus. Nuodėmės, kurios yra atleistinos, skirstomos į sunkiąsias arba mirtinas ir lengvas. „Mirtinoji nuodėmė padaroma tada, kai ji susijusi su svarbiu dalyku ir kartu padaryta aiškiai suprantant ir laisvai sutinkant“⁴⁴. Toks moraliai blogas apsisprendimas daro įtaką visą gyvenimą. „Lengvoji nuodėmė, iš esmės besiskirianti nuo mirtinosios, padaroma tada, kai ji susijusi su ne tokiu svarbiu dalyku, arba, jei dalykas svarbus, tai nesama aiškaus supratimo ar visiško sutikimo“⁴⁵. Kuomet pastoviai nuodėmės kartojamos, tai tampa ydomis, kurios iškreipia įpročius, užtemdo sąžinę ir lenkia į blogį.⁴⁶ Septynios didžiosios nuodėmės yra pavojingiausios ydos. „Jos vadinamos „didžiosiomis“ ne todėl, kad visuomet yra sunkios, bet kad lengvai virsta ydomis ir daugelio kitų nuodėmių šaltiniais“⁴⁷. Iš to kyla vienos iš šių ydų – gobšumo – ypatumai.

Gobšumas sunkia nuodėme laikomas tada, kai „<...> siekiant žemiškų gėrybių padaroma didelė skriauda artimui, grubiai pažeidžiamos jo teisės“⁴⁸.

⁴⁰ KBK, 1868.

⁴¹ Vorgrimler H, *Naujasis teologijos žodynas* (Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003), 382.

⁴² Plg. KBK, 1868.

⁴³ Vorgrimler, *Naujasis teologijos žodynas*, 383.

⁴⁴ *Katalikų Bažnyčios Katekizmas: santrauka* (Katalikų interneto tarnyba, 2007), 395.

⁴⁵ Ibid. 396.

⁴⁶ Plg. ibid., 397–398.

⁴⁷ Peschke K. H., *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija Vatikano II Susirinkimo dvasia*, T. I (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997), 308.

⁴⁸ *Krikščioniškojo gyvenimo ugdymas*, sud. L. Rinkevičiūtė (Marijampolė: Ardor, 1995), 34.

Žmogus nebelieka žmogumi jeigu jame nebelieka meilės savo artimui. Žinoma, šiai nuodėmei „ugdyti“ pasitarnauja egoizmas, savimeilė ir t. t. Kadangi *įsipareigojimo jėga* yra viena iš svarbiausių nuodėmės komponentų ir ypatybių, gobšumo nuodėmės taip pat⁴⁹. Kada žmogus padaro sprendimą ir įsipareigoja jam, šiuo atžvilgiu netvarkingai naudotis žemiškomis gėrybėmis, jų neteisėtai siekti arba jei jų kaupimas tampa tikslu, tuomet pats įsipareigojimas žmogų veda į pražūtį, į amžiną mirtį. Godumas virsta stabu, kurį sugriauti yra labai sunku. Kitas svarbus ypatumas yra *dalyko svarba*⁵⁰. Darant nuodėmę svarbus dalykas trukdo „<...> realizuoti dieviškus tikslus ir tikrąją žmogaus užduotį“⁵¹. Gobšuoelis visada žemiškas gėrybes naudoja prisidengdamas svarbaus dalyko vardu. Pavyzdžiui, direktorius šykšti savo darbininkams išmokėti pilnas algas, nes sako, kad lėšų maža, norėdamas sukaupti didesnę kapitalą. Taip priešinamasi Dievo valiai atsiskaityti su darbininkais pagal teisingumą. Todėl yra nusižengiama Dievo įsakymui, pagal jį, svarbiame dalyke.⁵²

Taigi, yra du pagrindiniai gobšumo ypatumai: įsipareigojimo jėga ir dalyko svarba. Aišku, būtų galima pabrėžti, kad atsiranda daug išorinių ir vidinių kriterijų nuspręsti nuodėmės sunkumui, bet šie kriterijai atsiskleidžia nagrinėjant pačios nuodėmės – gobšumo – priežastis ir bus tiksliau įvardyti atliekant moralinį nuodėmės vertinimą.

Gobšumo nuodėmės priežastys (kilmė)

Žmogus gundymus patiria pasyviai ir aktyviai, pats gundydamas ar sąmoningai išitraukdamas su kitais į nuodėmę. Pasyvios nuodėmės šaltinis yra pasaulio poveikis.⁵³ Godumą skatina pati vartotojiška visuomenė. Ši nuodėmė „<...> įdiegta į socialines struktūras, vertybių sistemas, ideologijas, tradicijas, papročius, kolektyvinę elgesį ir mentalitetą, bendrą visai visuomenę sudarančių individų grupei“⁵⁴. Gobšumas dabar laikomas net privalumu⁵⁵. Tai „<...> blogo pavyzdžio ir demoralizuojančios viešos atmosferos poveikis“⁵⁶, kuomet nebelieka moralinių vertybių, o nuodėmingas elgesys yra tapęs norma. Taip godus žmogus įka-

⁴⁹ Plg. Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 301.

⁵⁰ Plg. *ibid.*, 302.

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Plg. *ibid.*

⁵³ Plg. Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija Vatikano II Susirinkimo dvasia* T. I. (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997), 309.

⁵⁴ Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 310.

⁵⁵ Plg. Klišytė R., *Godulio vienatvėje*, <http://209.85.135.104/search?q=cache:TYQksqdbRToJ:www.moteris...> 2008 10 31, 08:37.

⁵⁶ *Ibid.*

linamas vienatvėje, nors žvelgiant išoriškai jis nėra išstumiamas iš grupės, nes elgiasi taip, kaip kiti. Tokį žmogų taip mąstyti priverčia iškreiptos aplinkos struktūros, todėl drąsiai galima teigti, kad yra daromas ir mąstymo poveikis žmogui.⁵⁷ Nesąmoningai žmogus elgiasi su kitu taip, kaip su juo buvo elgtasi. Be to, priima visą nemoralumą nesąmoningai. Tėvai auklėja vaikus taip, kaip buvo patys auklėjami. „Psichologai spėja, kad godumo ydos sėkla pasėjama ankstyvojoje vaikystėje – jei neužsimezga nuoširdus vaiko ir motinos ryšys“⁵⁸. Pamatu yra meilė. Čia jau vyrauja asmeninės atmosferos poveikis, kuris priklauso nuo paties žmogaus. Šiuo atžvilgiu nuo gobšumo nuodėmė sergančios motinos, kuri turėtų eiti į santykį su vaiku, draugauti su juo, o ne „kalti pinigus“, kurie jau yra tapę stabu. Tad „<...> godumas atsiranda iš nesugebėjimo mylėti“⁵⁹. Taip tėvai neišmoko savo vaikų dalintis, nes jiems svarbiau yra turėti, nei draugauti. Ir taip godumas tarsi virsta „paveldimu“ sutrikimu. Godiems žmonėms gyvenimas nėra dovana, jie neturi nuoširdžių santykių nei su šalia esančiais, ne su savimi pačiu.⁶⁰ Juk „kai nieko neatiduodi, nepalieki vietos kažkam atsirasti“⁶¹. „Atiduokite tad, kas cieso-rius, ciesoriui, o kas Dievo – Dievui“ (Mt 22,21).

Taigi, nuodėmės – gobšumo – priežastys yra šios: pasaulio poveikis, visuomenės poveikis, blogo pavyzdžio ir viešos atmosferos poveikis ir asmeninės atmosferos poveikis, kuris gali priklausyti ir nuo artimųjų (tėvai), ir nuo paties gobšume jau paskendusio asmens. Išnagrinėjus priežastis bei vadovaujantis išoriniais ir vidiniais kriterijais galima pateikti moralinį gobšumo ydos vertinimą.

Moralinis gobšumo ydos vertinimas

Gobšumas kaip pavojingiausia yda visada yra nemoralus veiksmas, tačiau priklausomai nuo kriterijų gali būti sunkia arba lengva nuodėmė. Negalima viena-reikšmiškai teigti, kad godumas yra mirtina nuodėmė visais atvejais. Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į išorinius kriterijus, iš kurių pirmuoju yra Šventasis Raštas.⁶² „Medžiaga laikoma sunkia, jei Šventajame Rašte apie tokį nuodėmingą veiksmą sakoma, kad jį darantis žmogus bus pasmerktas; kad taikinti veiksmą neleistina; kad tai šaukiasi dangaus rūstybės; kad tai užtraukia mirtį ir amžiną bausmę; išmeta iš Dievo karalystės“⁶³. Tačiau ne visada naudojantis šiuo krite-

⁵⁷ Plg. Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 311.

⁵⁸ „Godulio vienatvėje“.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² Plg. Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 303.

⁶³ Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 303.

rijumi galima įvardyti nuodėmę kaip sunkią ar lengvą. Pavyzdžiui, pasikeitus kultūrinei situacijai tam tikri apribojimai šiandieninei kultūrai netinka. Todėl reikalingi papildomi kriterijai. Dėl šios priežasties atkreipiamas dėmesys į popiežių ir Bažnyčios mokslą bei į Bažnyčios Tėvų ir teologų mokymą ieškant galimai lengvinančių aplinkybių.⁶⁴ Tačiau svarbiausią vaidmenį šiame vertinime užima vidiniai kriterijai, pagal kuriuos „nuodėmės medžiaga yra sunki, jei smarkiai žaloja didelės vertės gerį“⁶⁵ ir pakenkia galutiniam žmogaus egzistencijos tikslui. Pavyzdžiui, grobti našlaičių pinigus yra sunki nuodėmė pagal išorinį kriterijų, o „plauti“ pinigus iš įmonės, kuomet daroma žala valstybei ir rimta materialinė žala visuomenei bei netiesiogiai dvasinė žala artimiesiems, tokia nuodėmė yra laikytina sunkia vadovaujantis vidiniais kriterijais. Tačiau labai svarbios yra priežastys bei žmoniškųjų veiksmų moralumą apibūdinantys šaltiniai. Moraliu veiksmas bus tik tada, kai visi šaltiniai bus geri: objektas, aplinkybės, veikėjo numatytas tikslas ir moralinė išorinio veiksmo vertė.⁶⁶ Jei naudojamos žemiškos vertybės tikslu „turėti“, šis veiksmas bus nemoralus, o jei veiksmas nemoralus, už jo slypi lengva arba sunki nuodėmė, nes moralinis įstatymas yra prigimtinis įstatymas⁶⁷.

Taigi, vadovaujantis išoriniais ir vidiniais kriterijais galima nusakyti nuodėmės – gobšumo – lengvumą arba sunkumą. Pats moralinis vertinimas taip pat yra neatsiejamas nuo žmogiškųjų veiksmų moralinio atlikimo. Bažnyčia kviečia ir ragina gyventi morale grįstą gyvenimą, todėl atsiverčiant iš gobšumo ydos siūlo gyventi neturtu.

III. Neturtas – Bažnyčios atsakas į gobšumo ydą

„Neturtas yra skaistybės spindėjimas virš materialių dalykų“⁶⁸. Tai reiškia, kad neturtas gali būti ne vien materialus, bet ir dvasinis. Materialus neturtas – tai laisvas materialių dalykų atidavimas kitiems po to nejučiant nepritekliaus. „Dabar neturtas pasireiškia plačiais mastais, kad dėl jo kenčia tiek paskiri asmenys, tiek ištisos visuomenės: tokios neturto formos – badas, neraštingumas, ligos, nedarbas, pagrindinių laisvių varžymas, ekonominė ir politinė

⁶⁴ Plg. Peschke, *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija*, 304.

⁶⁵ Ibid, 304–305.

⁶⁶ Plg. ibid, 265–272.

⁶⁷ Plg. Popiežius Jonas Paulius II, *Enciklika Veritatis Splendor (Visiems Katalikų Bažnyčios Vyskupams kai kuriais pagrindiniais Bažnyčios Moralinio Mokymo klausimais)* (Vilnius: AIDAI, 1994), 21.

⁶⁸ Roberts A., *Centered on Christ* (United States of America: Cistercian Abbe, 1979), 66.

priklausomybė, valdžios korupcija, ir ypač pabrėžtina – žmonių visuomenė yra organizuota taip, kad pati sukelia šį įvairiopą neturtą⁶⁹. Tai iššūkis prieš materializmą, „kuris nekreipia dėmesio į pačių silpniausių žmonių poreikius ir kančias ir visiškai nejaučia pareigos rūpintis gamtos turtų pusiausvyros išsaugojimu“⁷⁰. Atsakas į tai yra dvasinis neturtas – užmiršimas savęs, leidimas kitiems prie mūsų priartėti. Žvelgiant dar giliau – tai „žemės ir dangaus susitikimo taškas, paslaptingoji vieta, kur Dievas ir žmogus vienas kitą sutinka, taškas, kuriame begalinė paslaptis sutinka konkrečią egzistenciją“⁷¹. Apskritai neturtas yra nesisavinimas materialių ar nematerialių (pavyzdžiui, žmogaus) dalykų, bet priėmimas visko kaip dovanos iš Dievo ir tokiu būdu tai yra buvimas tikrojoje laisvėje. Juk Jėzus sako: „palaiminti beturčiai dvasioje“ (plg. Mt 5,3). Tačiau norint labiau suvokti, į kokį neturtą kiekvieną asmenį kviečia Bažnyčia, pirmiausia svarbu pateikti teisingą neturto ir skurdo santykio supratimą, kadangi žmonės, nesuvokdami tikrosios neturto esmės, įsivaizduoja, kad reikės gyventi skurde, tačiau tai nėra teisinga nuostata, kaip ir gyvenimas pertekliuje.

Neturto ir skurdo santykis

Materialaus neturto arba išorinio neturto sąvoka yra priešinga turto sąvokai. Šis neturtas yra gyvenimas paprastume. Turtas apsunkina žmogų, jį slegia. Kuo žmogus daugiau turi, tuo jam daugiau reikia. Kuo jis daugiau kaupia, tuo labiau jį slegia ta turto našta. Todėl neturtas išlaisvina. Turtas ir neturtas nėra vien socialinė problema. „Ji yra sykiu psichologinė ir moralinė problema: psichologinė tuo atžvilgiu, kad žmogus neturte atsipalaiduoja nuo jį varžančios materialinės srities, moralinė tuo atžvilgiu, kad čia žmogus įgyja geresnį skonį aukštesnių idealų pasauliui“⁷². Taigi neturtas yra turėjimas to, kas reikalingiausia žmogui ir jo neapsunkina ir nepadarо vergu. Tuo tarpu skurde žmogus neturi paprasčiausių dalykų, tai yra priemonių gyventi paprastume. Skurdas yra labiau ta fizinė tikrovė, kuomet žmogus negali pasirinkti kitaip. Tuo tarpu neturtas daugiau siejamas su žmogaus psichologiniu nusiteikimu gyventi paprastume, turint pakankamai, bet nedaug. Žmogus gali būti labai turtingas, tačiau gyventi neturto dvasioje ir neleisti turtui daryti jam įtakos.

⁶⁹ *Vienuolinių institutų formavimo nuorodos* (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996), 14.

⁷⁰ Popiežius Jono Pauliaus II, *Posinodinė apaštalinė adhortacija Vita Consecrata* (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996), 89.

⁷¹ Johannes B., *Poverty of Spirit*, autorės asmeniniai užrašai, 2004–2005.

⁷² Maceina A., *Socialinis teisingumas: Kapitalizmo žlugimas ir naujos santvarkos socialiniai principai* (Kaunas: „Žaibas“, 1938), 178.

Taigi neturtas – tai dvasinis nusiteikimas, tuo tarpu skurde „nėra ir negali būti dvasinio nusiteikimo. Štai kodėl skurdas gali sugyventi ir su neturto ir su turto principu“⁷³. Skurdas visuomet žmogų gniuždo, jis jaučiasi nepilnavertis visuomenės narys. Turtas žmogų per daug išaukština. Tuo tarpu neturtas yra tarp skurdo ir turto, nes neturtas žmogaus nesugniuždo, juk „niekas neturi teisės būti skurdžius“⁷⁴, neturtas žmogaus materialiai neišaukština, bet žmogų pakelia, išlaisvina dvasiškai. Taigi „kova už neturtą yra sykiu kova su turtu ir su skurdu“⁷⁵. Dėl šios priežasties svarbu yra apibūdinti, pateikiant teisingą supratimą, ir kitą kraštutinumą, su kuriuo kovoja Bažnyčia – perteklių.

Perteklius

Perteklius yra ne vien neturto ir jo reikalingumo nesuvokimas, bet ir pragyvenimo problema. Žmogus kaupdamas turtą gyvena visuomet pertekliuje, kuomet dauguma skursta. Aišku, esama tendencijos ir kartu priekaišto, kad turto pertekliuje gobšumo nuodėmėje gyvenantis žmogus pasirūpina rytdiena, o tiems, kurie neigia pertekliaus principą, trūksta apdairumo dorybės. Tačiau žmogus tuomet gyvena pertekliuje, kuomet turi daug pragyvenimo šaltinių. Tačiau „darbo principas reikalauja, kad kiekvienas gyventų arba tikėtai iš darbo arba neimtų atlyginimo už darbą, jei jis turi pragyvenimą iš kur kitur“⁷⁶. Be to, kaupdamas nuosavybę žmogus neįvykdo ir paprastojo pragyvenimo, t. y. žmogiškumo, reikalavimų, kad jo turtas, kuris yra sukauptas, pasitarnautų visuomeniškumo tikslams. Be abejo, negalima paneigti nuosavybės, nes jos paneigimas reikštų paneigti Dievo duotą dovaną žmogui valdyti pasaulyje ir jo unikalumą.

Taigi tarnavimas visuomeniškumui – dalinimasis pertekliumi su tais, kurie stokoja. „Palaiminimuose minimas neturtas yra dosnumo dorybė: ji ragina ne iš prievartos, bet iš meilės duoti kitiems ir dalytis medžiaginėmis bei dvasinėmis gėrybėmis, kad vienų perteklius papildytų kitų perteklių“⁷⁷. Ir šv. Tomas, „kalbėdamas apie išmaldos davimą, gražiai yra pasakęs, kad reikia duoti iš dabartinio pertekliaus ir kad negalima apsvarstyti visų atsitikimų, galinčių pasitaikyti ateityje, nes tai reikštų galvoti apie rytdieną, ką Viešpats yra

⁷³ Maceina A., *Socialinis teisingumas*, 178.

⁷⁴ Ibid., 179.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Maceina A., *Socialinis teisingumas: Kapitalizmo žlugimas ir naujos santvarkos socialiniai principai* (Kaunas: „Žaibas“, 1938), 180.

⁷⁷ *Katalikų Bažnyčios Katekizmas* (Kaunas: Tarpdiecezinė Katechetikos Komisijos Leidykla, 1996), 2833.

uždraudęs⁷⁸. Vis dėlto perteklius pažeidžia kito žmogaus orumą, kito žmogaus teises, todėl tiek su skurdu, tiek su pertekliumi yra kovojama. Tai yra žmogiškojo gyvenimo kova su gobšumo nuodėme, kaip Maceina sako, kuri „virsta tikrumoje kova su skurdu ir su pertekliumi“⁷⁹. O neturtas padeda šioje kovoje ir jai pasitarnauja. Todėl Bažnyčios kvietimas gyventi neturto dvasia yra logiškas, tačiau ignoruojamas dėl visuomenės ir vertybių konfrontacijos. Šito priežastimi yra neteisingas supratimas to tikrojo neturto, neįsigilinimas į Bažnyčios mokymą. Dėl šios priežasties svarbu pateikti tikrojo neturto, priešingo gobšumo ydai, suvokimą ir realią galimybę juo gyventi kiekvieną dieną.

Tikrasis neturtas

Tas tikrasis neturtas yra dvasinis neturtas. Tai kiekvieno žmogaus kvietimas į tapimą dvasiniu beturčiu. Tai nereiškia, kad reikia, siūloma stokoti paprasto turto, kuris reikalingas pragyvenimui. Tai nebūtų Evangelijos vykdymas. Jėzus kviečia ieškoti, ne užtikrinti savo rytdieną, saugumą žemiškomis medžiaginėmis gėrybėmis, bet pasitikėjimu Dievo Apvaizda. Tad „neturto esmė glūdi religiniame nesirūpinime rytojumi. Neturtas yra apsisprendimas prisiimti rytdienos riziką“⁸⁰. Tai yra išlaisvinimas savo vidaus nuo materializmo, nuo *pakluso* turtui, nuo viso to, kas yra „užgrūsta“ žmonių širdyse. Tuomet Jėzus gali pripildyti žmogaus neturto dvasią savo dvasios turtais, savo dvasine malone. Tai raginimas atiduoti Jam širdį. Žmogus, prisirišęs prie materialinių dalykų, sunkiai išplėš juos iš savo širdies. Bet juk žmogui reikia turėti tiek, kiek jam priklauso pagal prigimtį. Todėl tikrasis „krikščioniškasis beturtis yra tasai, kuris žmoniškąsias gėrybes tvarko ne pagal rytdienos, bet pagal šiandienos dėsni: „kiekvienai dienai gana jos vargo“ (Mt 6,34)⁸¹. Be abejo, tikrasis neturtas įpareigoja nesiekti prabangos, perdėto pelno, turtų kaupimo, bet „būti jautriems vargui, vykdyti socialinio teisingumo reikalavimus, kuriuos kelia Evangelija ir Bažnyčia, saikingai naudotis turtu, kad galėtumėte atlikti savo pareigas. Būtina kasdieniniame gyvenime liudyti tikrą išorinį neturtą“⁸².

Taigi tikrasis neturtas yra kovos priemonė prieš gobšumo nuodėmę, kuri pavergia žmogų ir padaro jį savo turtų vergu.

⁷⁸ Maceina, *Socialinis teisingumas: Kapitalizmo žlugimas*, 180.

⁷⁹ Ibid, 189.

⁸⁰ Maceina A., *Saulės giesmė* (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1991), 129.

⁸¹ Ibid, 130.

⁸² Popiežius Pauliaus VI., *Apaštališkoji adhortacija Evangelija Testificatio: vienuolinio gyvenimo atsinaujinimas pagal Vatikano II susirinkimo mokymą* (LVK: Katalikų pasaulis, 2000), 18.

IŠVADOS

1. **Gobšumas – netvarkingas materialinių gėrybių troškimas.** Šv. Rašte godumo sąvoka vartojama ir tiesiogiai ir netiesiogiai, jis reiškia kūno geismą žemiškoms gėrybėms bei iš to kylančią stabmeldystę. Patys ydų sąrašai yra nevienodi, t. y. vienur minimos tam tikros nuodėmės, tokios kaip gobšumas, o kitur – ne. Dykumos tėvas **Evagrius godumą suprantą, vertina kaip demoną**, kuris yra susijęs su kitais demonais, esančiais kūno dalimi. Persivalgymas ir gašlumas tarsi tapatinami su godumu, kadangi į gobšumą įeina šios dvi mintys. Pats gobšumo demonas **slypi fizinėje kūno dalyje. Kovoti** su godumo demonu galima **artimo meile**, nes ji ne tik sunaikina turtus, bet ir žmogaus laikiną gyvenimą. **Šv. Kasijonas**, priešingai nei Evagrius, remiasi Šv. Raštu. **Nuodėmės jis įvardija kaip kaltes**, kurios buvo prigimtinės ir ne prigimtinės. Nagrinėjama **gobšumo nuodėmė yra priskiriama prie ne prigimtinių kalčių**, todėl kiekvienas laisvai savo valios pastangomis, sekdamas Jėzaus pavyzdžiu gali iš jos išsivaduoti. Šiuo mirtinų nuodėmių grupavimu remiasi KBK.

2. Yra **du pagrindiniai gobšumo ypatumai: įsipareigojimo jėga ir dalyko svarba.** Nuodėmės – gobšumo – **priežastys:** pasaulio poveikis, visuomenės poveikis, blogo pavyzdžio ir viešos atmosferos ir asmeninės atmosferos poveikis, kuris gali priklausyti ir nuo šalia esančių artimųjų, tokių kaip tėvai, bei nuo paties gobšumo jau apimto asmens. Vadovaujantis **išoriniais ir vidiniais kriterijais** galima nusakyti nuodėmės – gobšumo – lengvumą arba sunkumą. Pats moralinis vertinimas taip pat neatsiejamas nuo žmoniškųjų veiksmų moralinio atlikimo.

3. **Bažnyčia kviečia ir ragina gyventi morale grįstą gyvenimą, todėl atsi-
verčiant iš gobšumo ydos siūlo gyventi neturtu.** Tarp gyvenimo nuodėmėje ir gyvenimo moraliai vyksta kova, kuriai pasitarnauja ir materialus neturtas – tai laisvas atidavimas kitiems materialių dalykų po to neįaučiant nepritekliaus, bei dvasinis neturtas – užmiršimas savęs, leidimas kitiems prie mūsų priartėti. Krikščioniškasis beturtis yra tasai, kuris žmoniškąsias gėrybes tvarko ne pagal rytdienos, bet pagal šiandienos dėsnį: „kiekvienai dienai gana jos vargo“ (Mt 6, 34), **tikrasis neturtas įpareigoja nesiekti prabangos, perdėto pelno, turtų kaupimo**, bet „būti jautriems vargui, vykdyti socialinio teisingumo reikalavimus, kuriuos kelia Evangelija ir Bažnyčia, saikingai naudotis turtu, kad galėtumėte atlikti savo pareigas. **Kasdieniniame gyvenime būtina liudyti tikrą išorinį neturtą.**

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. *Biblija arba Šventasis Raštas*. Ekumeninis leidimas. Vilnius: Lietuvos Biblijos Draugija, 2000.
2. Cassian, John. „Conference 5. Conference of Abbot Separation. On the eight principal faults“. 2008 12 04, 00:58. <http://www.osb.org/lectio/cassian/conf/book1/conf5.txt>.
3. Conferences of John Cassian. Christian Classics Ethereal Library. 2008 12 06, 01:01. <http://www.ccel.org/ccel/cassian/conferences.titlepage.html>.
4. Fitzmyer, Joseph A. *Pauline Theology*. The New Jerome Biblical Commentary, 1382–1416. Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy. Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000.
5. Fitzmyer, Joseph A. *The Letter to the Galatians*. The New Jerome Biblical Commentary, 780–790. Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy. Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000.
6. *Four Desert Fathers*. Ed. J. Behr. New York: Crestwood St Vladimir's Seminary Press, 2004.
7. Guelich, Robert A. *Mark 1–8:26*. Gen. Eds. David A. Hubbard, Glenn W. Barker. Word Biblical Commentary. Vol. 34A. NASHVILLE, DALLAS, MEXICO CITY, RIO DE JANEIRO: Thomas Nelson. 1989.
8. Harrington, Daniel J. *The Gospel According to Mark*. The New Jerome Biblical Commentary. 596–629. Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy. GEOFFREY CHAPMAN, 2000.
9. *H KAINH ΔΙΑΘΗΚΗ. ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΤΑΘΝΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ*, 2005.
10. Horgan, Maurya P. *The Letter to the Colossians*. The New Jerome Biblical Commentary, 876–882. Ed. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy. Great Britain: GEOFFREY CHAPMAN, 2000.
11. Johannes, Baptist Metz. *Poverty of Spirit*. Autorės asmeniniai užrašai. 2004–2005.
12. *Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. Kaunas: Tarpdiecezinė Katechetikos Komisijos Leidykla. 1996.
13. *Katalikų Bažnyčios Katekizmas: santrauka*. Katalikų interneto tarnyba. 2007.
14. Klišytė, Rūta. Godulio vienatvėje. 2008 10 31, 08:37. <http://209.85.135.104/search?q=cache:TYQksqdbToJ:www.moteris...>
15. *Krikščioniškojo gyvenimo ugdymas*. Sud. L. Rinkevičiūtė. Marijampolė: Ardor. 1995.
16. Maceina, Antanas. *Saulės giesmė*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1991.
17. Maceina, A. *Socialinis teisingumas: Kapitalizmo žlugimas ir naujos santvarkos socialiniai principai*. Kaunas: „Žaibas“, 1938.
18. „Papildytas mirtinų nuodėmių sąrašas“. *Bernardinai. lt*. 2008 10 31, 08:43. <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/75520>.
19. Peschke, Karl H. *Krikščioniškoji etika: bendroji moralinė teologija Vatikano II Susirinkimo dvasia*. T. I. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
20. Pontico, Evagrio. *Per Conoscere Lui. Edizioni Qiqajon Comunita Di Bose*. 1996.
21. Popiežius Jonas Paulius II. *Enciklika Veritatis Splendor (Visiems Katalikų Bažnyčios Vyskupams kai kuriais pagrindiniais Bažnyčios Moralinio Mokyimo klausimais)*. Vilnius: AIDAI, 1994.

22. Popiežius Jono Pauliaus II. *Posinodinė apaštalinė adhortacija Vita Consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
23. Popiežius Pauliaus VI. *Apaštališkoji adhortacija Evangelija Testificatio: vienuolinio gyvenimo atsinaujinimas pagal Vatikano II susirinkimo mokymą*. LVK: Katalikų pasaulis, 2000.
24. Roberts, Augustine. *Centered on Christ. United States of America: Cistercian Abbe*. 1979.
25. Šventasis Tėvas Pranciškus. *Apaštališkasis paraginimas Gaudete et Exsultate apie pašaukimą į šventumą šiuolaikiniame pasaulyje*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2018.
26. Šventasis Tėvas Pranciškus. *Posinodinis apaštališkasis paraginimas Amoris Laetitia apie meilę šeimoje*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2016.
27. Tyla, M. LK 12,13–21 „Žiūrėkite, saugokitės bet kokio godumo, nes jei kas ir turi apsčiai, jo gyvybė nepriklauso nuo turto“. *Bernardinai.lt*. 2008 10 31, 09:22. <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/86205>.
28. Vacek, Edvard Collins. „Avarice and Generosity“. Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press, 2005.
29. *Vienuolinių institutų formavimo nuorodos*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1996.
30. Vorgrimler, H. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003.

Gauta: 2018 11 20

Parengta spaudai: 2018 12 03

Aušra VASILIAUSKAITĖ

THE VICE OF GREED IN THE CHURCH TEACHING AND THE INVITATION TO LIVE IN THE SPIRIT OF POVERTY

S u m m a r y

The contemporary Church teaching has distinguished seven cardinal sins: pride, greed, lust, envy, gluttony, wrath, and sloth (acedia). One of these, the sin of greed, has been referred to as a mortal sin by the Church, as other vices arise from this one. Analysing the concept development of the vice from the Biblical and patrological perspective, the main features of the sin in the Church teaching, its causes, and the alternative suggested by the Church, i.e. life in poverty, have revealed that the term *greed* refers to a disorderly desire of material wealth. In the Holy Scripture, the term *greed* is used both directly and indirectly, which means a desire of material wealth and leads to idolatry. The lists of the vices are different: in some sources, such sins as greed are distinguished, while in others it is not. Desert Father Evagrius perceives greed as a demon, which is intertwined with other demons, which are body part. Apparently, gluttony and lust are identified with greed as it involves these two ideas. The demon of greed dwells in the physical part of the body. One can fight with it with brotherly love, because it destroys not only wealth, but also the temporary life of a person. Contrary to Evagrius, Saint Cassius grounds his ideas on the Holy Scripture. He refers to the sins as faults, which can be natural and non-natural. The sin of greed is ascribed to non-natural sins; therefore, everyone, follow-

ing the example of Jesus and using his / her own will, can get free from it. The Catechism of the Catholic Church is also based on this classification of deadly sins. It emphasises two main features of greed: the *commitment force* and *the importance of the subject*. The causes of the sin of greed are the following: the impact of the world, the impact of society, the impact of a negative example and the public atmosphere, and the impact of the personal atmosphere, which can depend on relatives (e.g. parents) and the greedy person himself/herself. Thus, from the perspective of moral theology, the evaluation of greed is based on external and internal criteria, which can describe the ease or gravity of this sin. Therefore, moral evaluation is inseparable from the moral performance of human actions. The person is free to choose, and the problem in contemporary society is not in living in abundance, which is viewed as an advantage, but in the unwillingness to live in the real poverty. The Church calls for a morally justified life and invites us to free ourselves from the sin of greed by revealing the danger and consequences of this cardinal sin and providing a solution, i.e. life in real poverty. There is a struggle between life in sin and moral life, and material poverty contributes to this; this is the free giving of material things to others without deprivation and spiritual poverty, i.e. forgetting oneself and opening one's heart. A Christian poor person is the one who deals with the wealth according to today's rather than tomorrow's law: "Each day has its enough trouble of its own" (Mt 6, 34). The real poverty obliges us not to seek luxury, excess profit, and the accumulation of wealth; it obliges us to conform to the requirements of the Gospel and the social justice of the Church, using the wealth moderately so that we could perform our duties. It is necessary to proclaim the real external poverty in everyday life.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: gobšumas, gobšumo yda, pavojingiausias (didžiosios) nuodėmės, Bažnyčios mokymas, neturtas.

KEY WORDS: greed, the vice of greed, cardinal (capital) sins, the Church teaching, poverty.

Aušra VASILIAUSKAITĖ (s. Gabrielė OSB) – humanitarinių mokslų (teologijos) daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto lektorė, santuokos ir šeimos studijų centro mokslo darbuotoja. Moksliniai interesai: monasticizmo istorija, postmodernizmo sielovada, monastinio dvasingumo istorija, bioetika, lytiškumo etika, natūralus šeimos planavimas (vaisingumo pažinimas). Kauno seserų benediktinių vienuolynas, Benediktinių g. 10, 44261 Kaunas. Tel. +370 686 92 646. El. paštas: sesegabriele@gmail.com.

Aušra VASILIAUSKAITĖ (Sr. Gabrielė OSB) – a PhD in humanities (theology), lector at the Faculty of Catholic Theology at Vytautas Magnus University, researcher of Research Center of Marriage and Family. Scientific interests: history of monasticism, pastoral care of postmodernist era, history of the monastic spirituality, bioethics, sexual ethics, NFP (fertility awareness). The Convent of Benedictine Sisters in Kaunas, Benediktinių St. 10, 44261 Kaunas. Cell phone: +370 686 92 646. E-mail: sesegabriele@gmail.com.